

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԱՅԻՆ ԵՐԱՐՈՐԴԻ ՏԱՐԻ

ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կես տարվանը 6 րուբլ. Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.

Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.

Տէլէֆոն № 258.

Քաղաքացիները բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերէն).

Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպեկ.

Տէլէֆոն № 258.

ՀԱՄԱՐԱՅԻՆ ԿՐԻՑՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆ

Լեւոն Ստեփանեան, Կատարինէ Տէր Յովհաննիսեան, Վահան և Աւուշաւան Մէլքոնեանցները, Ուսանանայ և Գարեգին Մարգարեանցները ցաւք սրտի յայտնում են առաջինը իր սիրելի ամուսնու. երկրորդը հարսի, երրորդը ու չորրորդը եղբօր ամուսնու, հինգերորդը որդու, իսկ վերջինը բոլորի.

Շ Ո Ւ Շ Ա Ն Ի Կ Ի

վաղաժամ մահը, որ տեղի ունեցաւ ամսիս 27 ին Ամբիօքը կատարվում է ուրախ, երեկոյան ժամը 6-ին, ՕՐԼՈՎՍԿԱՅԱ թիւ 26, իսկ թաղումը շաբաթ՝ դէպի Նորաշէն ա. Աստուածածին եկեղեցին և այնտեղից Խօշիվանքի գերեզմանատուն. 1—1

ԲՈՎԱՆԻՆԻՍԻՏԻՆ

Պատերազմական բեմը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ. Մամուլ. Ափսոս, փոքր է և հոտում. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ. Պատերազմի շուրջը. Նամակ Շվեյցարիայից. Արտաքին լուրեր.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ. ԲԱՆԱՍԻՐԱՅԱՆ. Մօտիկ անցնալից:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԲԵՄԸ

III

Հեռագիրները հաղորդեցին, թէ Մուկդէն է հասել հոկտեմբերի 26-ին գեներալ Լինեվիչ, որ նշանակված է առաջին ժամկետական զորքի հրամանատար: Ինչպէս յայտնի է՝ այդ զորքի հրամանատար մինչև այժմ գեներալ Կուրոպատկինն էր, որ այժմ նշանակվել է գլխավոր հրամանատար բոլոր զորքերի վրա Հեռուստ Արևելքում:

Գործակալութեան հեռագիրները յայտնում են, թէ մեծ ճակատամարտ դեռ տեղի չունի այժմ պատերազմական բեմում: Բայց մանր ընդհարումները մշտական անհանգստութիւն են պատճառում երկու կողմի առաջապահ զորքերին: (Ք. Բ.) լրագրի թղթակցի ասելով, խուզարկու խմբերը անընդհատ հետևում են թշնամու զորքերին և ուսումնասիրում նրանց ամեն մի շարժումը: Թէ ուսմանը և թէ եսպոնացիները զբաղված են լուրջ կերպով պատնէշներ շինելով: Հակառակ կողմերի շինած պատնէշների գծերը մի քանի տեղերում այնքան միմեանց մօտեցել են, որ նրանց միջև եղած տարածութիւնը 800 քայլից անցի չէ: Այդ տարածութեան

վրա տեղի ունի հրացանածգութիւն և թնդանթածգութիւն:

Պատերազմական բեմում ցուրտը շատ զգալի է դարձել: Մուկդէնի մօտ եղած զորքերը իրանց բռնած դիքերում են թարկված են ցուրտ եղանակի զրկանքներին: Թէև այդպէս զորքը տաք հագուստ ունի, այնու ամենայնիւ մարդիկ դրականապէս ստուգում են: Ամենուրեք թէ առաջապահ շարքերում, թէ թիկունքի կողմերում զորքերը ստորաստում են պատարաններ: Վճարված է գետնափորներ շինել նոյն իսկ առաջաւոր պահակների համար:

Միեւնոյն ժամանակարարող վարչութիւնը, ինչպէս հաղորդում է (Ք. Բ.)-ի թղթակցիցը, զբաղված է ոչ միայն տեղական միջոցներով, այլ և վառելիքի համար «գետնափոր» ձեռք բերելու հոգով: Գետնափոր տեղական կողմերի մի տեսակէն է, որ ունի շատ երկար և հաստ բուն, հատիկը գործ է ածվում իբրև կերակուր, իսկ բունը իբրև վառելիք և կտուրները ծածկելու նիւթ: Տեղական ազգաբնակչութիւնը զբաղւում է մեծ քանակութեամբ միջոցներ վաճառելով, որովհետև երկրի վիճակը անորոշ է և երկիւղ է տիրում, որ մի գուցէ յետոյ մեծ կարիք զգացվի: Այս տարվայ բերքը լաւ է եղել: «Կարմիր խաչ» ընկերութիւնը որոնում է յարմար բնակարաններ իր պէտքերի համար կայարանի մօտ և քանակցութիւնների է վարում տեղական հոգեւորականութեան հետ՝ վարձելու նրա քրմատան շինութիւնները: Ճապոնական զորքերը, «Բլա» լրագրի ասելով, աշակցութիւն են ստանում չին

ական կուլինների կողմից: Ճապոնացիները կուլիններին սովորեցնում են զինուորական վարժութիւններ և նրանցից զինվոր կազմելով ուղարկում են Լաոզուսեան թերակղզու հարաւային կողմերը, իսկ այդ տեղերի եսպոնական վարժ զորքերը փոխադրում են հիւսիս, դէպի պատերազմական բեմը: Չինացիների ասելով, մօտ 60,000 կուլի վերցված են վարժեցնելու համար. նրանց մի մասը նշանակված է Լաոզուսեան թերակղզու համար, իսկ միւս մասը կը պահվի եսպոնական կղզիներում, որպէս զի կարելի լինի այնտեղի եսպոնական զորքերը հարկը պահանջած ժամանակ ուղարկել դէպի պատերազմական բեմը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Ներկայ ուս. եսպոնական պատերազմը բազմաթիւ արեւմտեան փաստերով ցոյց տուեց ուս. օտարակեր հրապարակախօսներին, թէ որքան անկեղծ էին նրանք, տարիների ընթացքում կասկածի ստուեր գցելով Ռուսաստանի օտարազգի տարրերի հպատակական հաւատարմութեան վրա: Մենք յիշում ենք, որ մինչև իսկ «Новое Время»-ն, պատերազմի զարթումը կատարվող ծանրակշիւ իրողութիւնների ճշման տակ, հարկադրված եղաւ խոստովանել, որ տարիներով իր ատելութեան առարկան դարձած հրէաները խղճմասնորով, անձնագործութեամբ են կատարում այն պարտականութիւնները, որ իւրաքանչիւր հպատակ, անկախ իր ծագումից ու լեզուից, ունի դէպի ընդհանուր հայրենիքը: Ներկայ պատերազմի երևան հանած այդ մեծ իրողութիւնը առանձնապէս շեշտում է «Русскія Вѣд.» լրագրի: Նա ասում է.

Մանր պատերազմը, որ իններորդ ամիսը է ինչ միայնակ է հեռու Արևելքում և արդէն կրանք է այնքան զոհեր և միջոցներ, միայնակ է պատերազմի դաշտում պետութեան բոլոր ազգութիւնները այդ զոհերի, այդ տանջանքների, զրկանքների և աշխատանքների միջոցով: Բանակի շարքերում ուսմանը հետ միասին կուտում են լեռնացիները, լիտվացիները, լատիշները, գերմանացիները, հրէաները, ֆիններ, թուրք, մոնղոլ, կովկասեան ազգութիւնները: Սպանվածների և վիրաւորվածների թուում, բացի ուսմանից,

լինում են և օտարազգիներ. որքանց ընտանիքներ կան պետութեան բոլոր ծայրերում, պատերազմի ծանր հետեւանքները իրանց վրա կրում են ազգաբնակչութեան բոլոր խմբերը: Պետութեան բոլոր հպատակների այս եղբայրաբար կանգնել մի և նոյն զբօղակների տակ, Ռուսաստանում ընակվող բոլոր ցեղերի մասնակցութիւնը պայտաւանութեան մի և նոյն գործի մէջ, զինուորական պարտականութիւնները միատեսակ կատարելու մէջ, մի անգամ էլ պիտի ընդգծեն այն, որ բոլոր ուս. հպատակների համար անհրաժեշտ են միմեան իրաւունքներ, միատեսակ արդարութիւն: Պետութեան բոլոր ընակիչները պիտի գտնվեն օրէնքի միատեսակ պաշտպանութեան տակ, նրանք բոլորը, առանց ազգութեան և դաստիարակութեան, պիտի նայն իւրաքանչիւր իր մի մարդկային անդամների, մի ընդհանուր հայրենիքի դաւանների վրա:

Տեղական թշնամութիւնները դատապարտում է լրագիրը: Դա ուս. լաւագոյն գործիչների համար մի անհղ սկզբունք է եղել ամեն ժամանակի: Տարաբախտաբար, Ռուսաստանի ընթերցող հասարակութիւնը առաջնորդում են ոչ միայն լաւագոյն, այլև, լուսամիտ գործիչները: Նրանց զինաց կանգնած են այնպիսի հրապարակախօսներ, որոնք իրանց կոչումն են համարում ցեղական թշնամութիւններ բորբոքելը, նրանք նախ ազգայնամոլ աղմուկաբանութեան կրքերով կուրացած՝ չեն ուզում ամենաօտարական ճշմարտութիւններ անգամ ճանաչել: Մանջուրիայի արեւմտ դաշտերում այդ ազգայնամոլ խաւարաւէյները հաւածած ազգութիւնները գեղեցիկ օրինակներով ցոյց են տալիս, թէ ինչպէս գիտեն արեւմտեան թշնամութիւնը ցանդոյններին, ինչպէս ապառ են մնացել փոխադարձ ատելութիւնների թոյնից և ինչպէս կարող են իրանց արեւմտ գոյել ընդհանուր հայրենիքի բարձր դարձաբեր: Նրանք իրանց գործերով, իրանց անձնագործ ջանքերով, խցելում են ատելութիւն բղբաւորների կոկորդիլները: Գոնէ այսուհետև լսելու նշան, դոնէ այսուհետև հասկանալի իրանց մե գործի ամբողջ անձնակութիւնը:

ԱՓՍՈՍ, ՓՈՂՆ Է ԼԱՍՏԻՄ

Ճշմարտութիւն է, թէ փողը չէ հոտում:

Փողը ձեռք բերելով, ով է նկատում նրա վրայի բլրիկները, արատը, ցեղը, արիւնը, որի նա իսկապէս գինն է:

Եւ փողը չէ հոտում, նրան ձեռք են բերում

ինքնուրոյն աշխատութիւն, այդտեղ նա ուսուցման նոր մեթոդի առարկայ է դարձնում մայրենի լեզուի դաստանդութիւնը, ղեկավարում է հայ ուսուցչին, ցոյց տալով նրան թէ ինչպէս պէտք է վարվել աշակերտների հետ, ինչպէս պէտք է գրաւել երեխային, զարգացնել նրա մէջ դրական ընդհանրութիւնները և այլ այսպիսի հարկեր ու մի բան:

Մեզ պէս մի ազգի մէջ, որ սովորելու կարողութիւն ունի, բայց միջոցներ չափ չունի, Առաքել Բանաստեղծի շատ լաւ հասկացել էր, որ ամեն ինչ պէտք է սկսել տարրականից, այսուհետեւ Այդ պատճառով նա ընդհանուր ցուցմունքներով չէր բաւականանում, այլ ամսագրի մէջ տալիս էր ուսուցչին մանկավարժութեան պարզ օրինակներ դասեր, բացատրելով մի և նոյն ժամանակ այն լայն, մարդասիրական գեղեցիկ սկզբունքներ, որոնցով պիտի ղեկավարվի իր կոչման համապատասխանող ուսուցիչը:

Ահա ինչն էր աշխատեան դասերը: Ոչինչ քրմական միջոցներ ու վնասութիւն. պարզ, հասարակ, ամենքից հասկանալի մի ժողովրդական մարդ, որ գիտէր ամեն ինչ զին ընդհանրիկների առաջ, ինչպէս ասվում է՝ հալել, անել լսողի ուղեղի մէջ: Տալով դասաւանդութեան տեսական մեթոդը, որի հիմքն էր «գիտել-խօսել-կարգաւ ու եղբեր», նա պարզ բացատրութիւն բաւական չէր համարում և գործնական դասերով էլ աւելի ևս ապրում էր այդ մեթոդը: Իսկ թէ ինչ էր Առաքել Բանաստեղծը:

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Վ Ա Ն

ՄՕՏԻՎ ԱՆՏԵՍԱԼԻՑ

Նոր ամսագիրը երևան էր գալիս ժամանակին: Թէև միանգամայն խորթ էր օրվայ տէրը զարձած քաղաքական անկախութիւններին, բայց իր բովանդակութեամբ կենսական էր, շահագրգիռ զարգացական աշխատանքներով գործողների համար: Նա իր էջերում երևան էր հանում այն նորութիւնը, որ հէնց նոյն ժամանակները, ամենքի աչքի առաջ, յեղափոխում էր զարգացական գործը, զննելով նրան ժամանակակից գիտութեան լայն և մարդասէր հիմքերի վրա:

Այդ նորութիւնը ինքը Յակոբ Տէր-Յովհաննիսեանը չէր տալիս: Նա յատուկ մանկավարժական պատրաստութիւն չուներ, նա էլ վահան վարդապետի պէս մի իրաւաբան էր, թէև վարչական պաշտօն էր վարում զարգացական աշխատանք: Բայց նա մի խմբագիր էր, որ առաջ բաշեց պատրաստ մասնագետներին, ապա պարզ ուսուցչ նրանց: Ահա Տէր-Յովհաննիսեանի կատարած դերը, որ կապից նրա անունը մեր զարգացական գործի պատմութեան հետ:

Իր առաջին համարի «աշխատող յօդուածում» Մանկավարժական Թերթը՝ իր ընթերցողներին յանձնարարում էր մի նոր անուն,

որ մինչև այդ յայտնի չէր հայ հասարակութեան: Դա Առաքել Բանաստեղծն էր, որ այնուհետև դարձաւ «Թերթի» գլխավոր սիւնը և արագութեամբ ձեռք բերեց մի շատ յայտնի, պատուաւոր անուն մեր մանկավարժական աշխարհում:

Ներկայումս Առաքել Բանաստեղծը մի մոռացված անուն է, մոռացված իր հեռուոր, օտար երկրի տակ մասնատած գերեզմանի մէջ: Նա վախճանվեց 1883 թ. Սիմֆերոպոլ քաղաքում, դիւ բողոքովին երիտասարդ, դիւ նոր միայն ցոյց տուած թէ ինչպէս կարելի ոյժ է մեր զարգացական կեանքում: Գոյն տաւ իրն բաւական էր, որ Բանաստեղծի պէս գործիչը մոռացվի: Բայց ինչ եւ ասուք, Գերեզմանը ինքն ըստ ինքեան մոռացութեան անհղում է: Մտկան միջով միայն այնտեղ են մոռացված գործիչները: Իսկ կեանքի մէջ՝ Միթթէ կեանքը գերեզման չէ գանձում, երբ նրա միջից հեռանում են այն տարրերը, որոնք գործիչներն են անուշանում, անձայնում: Գոյն քանի զարգացական գործիչներ այսօր կենդանի են, բայց դարձեալ մոռացված...

Առաքել Բանաստեղծը հայ զարգացական աշխատողներին ինչ էր նա յատուկ մանկավարժական պատրաստութիւն էր ստացել Գերմանիայում, բայց կեանքի մէջ արանելով, հայ զարգացողներին չը նուիրվեց, այլ ամաւ պետական ծառայութեան մէջ, մանկավարժութեան դասեր էր տալիս Սիմֆերոպոլի ուսուցչական սեմինարիայում: Այդ պաշտօնի մէջ էր նա, երբ իմացաւ որ Թիֆլիսում «Մանկավարժ

Типопр. Т—ва С. Назаряна и Б. п. ф. «ГЕРМЕСЪ», Мал. ул. № 15